

2011-mut Inatsisartut aningaasanut inatsisissaannut siunnersuut (Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq)

Saqqummiussissut

Siullermeerneqarnera

Matumuuna Naalakkersuisut sinnerlugit 2011-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut saqqummiuppara.

Kikkunnut tamanut inissaqartitsisunik kikkunnillu tamanik atorfissaqartitsisunik inuiaqatigiinnik siunissamat eqqanaarsarneqarsimasunik siunnersuutit arlalissuarnik Naalakkersuisut ukiumi siullermi atuuffimminni Inatsisartunut saqqummiussaqaarsimapput. Anguniagaq tassaavoq inuiaqatigiit aningaasarsiornikkut piorsarsimassutsikkullu ineriartortut aningaasaqarnikkut naalakkersuinikkullu pituttugaajunnaaraluttuinnarnissaat. Tamanna 2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi aallaaviuvoq siunnersuummilu matumani tamanna ingerlateqqinneqarpoq. Taamaattumik meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut suliassaqaarfik kiisalu peqqinnissaqaarfik suli nukittorsarniarneqarput peqatigisaanillu inissiat amerlineqarnissaannut suliniut ingerlateqqinneqarluni, soorluttaaq piorsarsimassutsikkut suliassaqaarfik aamma qaffassaavigineqartoq.

Suliniutissat pisariaqartinneqartut aningaasalersorneqarnissaat qularnaarniarlugu pisortat ingerlatsineranni suli ileqqaaruteqarnissaq Naalakkersuisut siunniussimavaat, soorlu aamma avatangiisinut akitsuutit eqqunneqarumaartut. Inuusutissarsiornermut tunngasuni suliassaqaarfik aammattaaq suliniutinik aallartitsiviussaaq, kissaatigineqartut ineriartortoqarnissaa ikorfartorniarlugu.

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasut

Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfik Naalakkersuisunit politikikkut pingaartinneqarpoq aammalu meeqqat inuusuttullu atugarissaannginnerusut alliaartornerminni atugassarisaat pitsaasumillu inuuneqalernissaannut periarfissat ingerlaavartumik pitsaanerulersinniarneqarlutik. Meeqqat inuusuttullu sammeneqarnerulernissaannut ilaatigut misissuinerit arlallit Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu amerlasuut ineriartornerminni atugarissaannginnerannik tikkuussisut tunngaviupput, aammattaaq meeqqat inuusuttullu atugassarisaasa pitsaanerulersinneqarnissaannut siunertaqartumik suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarluni.

Ukiunut 2010 – 2013 meeqqat inuusuttullu suliniuteqarfigineqarneranni 2010-mi ukiunut tamanut 25 mio. kr.-it immikkut aningaasaliissutigineqarput suliniuteqarfissat pingaartitat arlallit piviusunngortinneqarnissaannut atugassatut. Suliniut taanna siunnersuummi matumani aningaasanik allanik ilassuteqarfigineratigut nukittorsarneqassaaq.

Meeraaneq Toqqissisimanartoq 2010 – Meeqqat pillugit 2010-mut immikkut suliniuteqarneq tassani pineqarput ingerlatat suliniutillu taakkunanilu anguniakkat suuneri 2010-mi aallartinneqartut. Meeqqanut inuusuttunullu iliuusissanut pilersaarut tamakkiisumik isiginnittoq suliniutit pingaarnersiuinerillu Meeraaneq Toqqissisimanartoq 2010-mi ilaasut ingerlateqqinneqassapput. Taamaattumik AIS2011-mi pingaarnersiuinerit Naalakkersuisut siunniussaannik ingerlatitseqqinnerussapput.

Peqqinnissaqaarfik

Peqqinnissaqaarfik ukiut amerlasuut ingerlaneranni ikinaaraluni missingersuusiorfigineqartarsimavoq ilassutitut aningaasaliissutitigut aningaasalersuiffineqartarluni. Tamanna Naalakkersuisunit illuatungilerniarneqarpoq 2011-mi immikkoortumi tassani nunani allani napparsimasunik katsorsaanermut nakorsaatinullu 28 mio. kr.-inik kiisalu Nakorsaatinut atortunut 5. mio. kr.-inik aningaasaleeqittoqarneratigut.

Aningaasartuutit amerliartuinnartut innuttaasut katitigaaneranni utoqqalisartut suli amerliartuinnarnerannut atatillugu aammalu inooriaatsip allanngorneratigut inooriaaseq pissutigalugu nappaateqalernerup annertusiartuinnarneranik pissuteqarput. Kiisalu nunami allami katsorsartinnernut aningaasartuutit annertungaatsiartumik amerleriarsimapput kiisalu nakorsaatit akii aamma qaffakkiartuinnarlutik. Pissutsit taamaannerat ingerlaannassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Ukiuni aggersuni isumalluutit pitsaanerulumik atorneqalernissaat siunertaralugu Peqqinnissaqarfik aaqqissuussaannermini iluarsaaqqissaaq, tamatumuunalu aningaasartuutit siunissami amerliartussangatinneqarnerat illuatungilerniarneqarluni.

Inissaqarniarnerup pitsaanerulersinneqarnissaa

Naalackersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissut aallaavigalugu illoqarfinni inissaaleqiffiunerpaasuni inissianik attartortittakkanik namminerisamillu inissiaatissanik sanaartorneq salliutinneqassaaq. Innuttaasut nammineeurlutik inissianik imminnut pilersorsinnaalernissaat Naalackersuisut kissaatigaat. Inissanik sanaartorneq naleqatigiisinneqassaaq, taamaalilluni nutaanik sanaartornermut ilaassallutik pisortat inissiaataat attartortittakkat aamma piginneqatigiilluni imaluunniit nammineq inissiaatit.

Kommunini tamani nutaanik sanaartornissamut pisariaqartitsineq paasiniarlugu misissuineqarsimavoq. Kalaallit Nunaat tamakkerlugu oqimaaqatigiissumik sanaartortoqassaaq. 2010-2020-mi atuuttussamik ineqarnermut tunngasut iluarsaassiviginerat piareersarniarlugu misissuineq aallamiutaassaaq. Pilersaarutaavoq ineqarnermut tunngasut iluarsaassivineqarnerannut atatillugu ukiuni aggersuni inissianik nutaanik arlalinnik pilersaarusiortoqarluni sanaartortoqassasoq. Naatsorsuutigineqarpoq Illuut A/S aqqtugalugu inissiat sananeqassasut, inissiallu siunertaat apeqquataatillugit nutaanik sanaartorneq allaniit assigiinngitsutigut aningaasalersorneqassalluni.

Kulturi

Inuttut naleqartitat Naalackersuisunit assorujussuaq pingaartinneqarput. Taamaattumik Naalackersuisut siunnersuutigaat isiginnaartitsiveqarneq pillugu inatsit nutaaq aamma oqaatsit pillugit inatsit nutaaq naammassineqassasut.

Avatangiisit

Avatangiisinut peqqissutsimullu isumannaatumik ullutsinnut naleqquttumik eqqagassalerinissaq qularnaarneqarnissaa assut pisariaqartinneqarpoq. Ullutsinnut naleqqutinngitsumik eqqagassalerineq ukiuni amerlavallaani akueriinnarpallaarsimavarput. Taamaattumik eqqagassalerinermut pilersaarut sularineqarsimavoq, tassani allaaserineqarput suliassat suunersut. Ullutsinnut naleqquttumik eqqagassalerilernerup nassatarissavaa eqqagassanik pilersitsisup aningaasartuutaasa amerlineri, tassa tunngaviummat mingutsitsisoq tassaassasoq salinneqarnissaanut akiliisussaaq. Ukiunut aqqaneq marlunnut aningaasalersuinissamik pisariaqartitsineq tamarmiusoq 400 mio. kr.-iuvoq. Suliniutit ukiut aqqaneq marluk qaangiunneranni naammassineqareerunik tamatuma kingunerissavaa eqqagassalerinermi ingerlatsinermut aqutsinermullu aningaasartuutit ullumikkumiit 75 mio. kr.-it missaannik amerlanerulernerat. Taakku nunap aningaasaqarnera tamaat isigalugu aningaasartuutaapput annertuut, taamaattumik eqqagassalerinermik suliassaqarfimmi sulinissaq suliassanut allanut isumagisassatsinnut naleqqiullugu salliutinneqassaaq.

Naalackersuisut piviusumik aalajangerput aningaasanut inatsimmi aningaasanik immikkoortitsisoqassasoq eqqagassalerinermut pilersaarutip kommuninit piviusunngortinneqarsinnaanissaanut. Kiisalu eqqagassalerinerup iluani misiligutitut suliassanik kommunit naammassinninnissaannut atugassanik aningaasanik immikkoortitsisoqassasoq. Naatsorsuutigineqarpoq aningaasanut inatsimmi aningaasat immikkoortinneqartut saniatigut atuisut akiliutaasigut pilersaarut aningaasalersorneqassasoq.

Pitsaasumik inuussutissarsiutinik ineriartortitsineq – atugarissaarnermut aqutissaq

Atugarissaarnerulernissaq anguniaraanni inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu ineriartornermi piffissaq ungasinnerusoq siumullu isiginissaaq pisariaqartinneqarput. Allatut ajornartumik piumasaqaataasariaqarpoq atugarissaarnermut tunngasuni ilisimaneqartuni, soorlu atuarfinni, peqqinnissaqarfimmi, utoqqarnut tunngasuni, ilinniartitaanerni il.il. pissutsit pitsanngortissallugit. Naalackersuisut pingaarnertut suliniutaasa ilagaat sumiiffinni ineriartornermut periusissanik suliartaqarnissaa. Periusissaq kommunit qanimut suleqatigalugit ineriartortinneqarpoq.

Aalisarnerup iluani aaqqissuussaannerup naleqqussarnera

Aalisarnerup, Piniarnerup Nunalerinerullu iluani inuussutissarsiutini Naalackersuisut pingaarnermik aalisarnerup aaqqissuussaannerata naleqqussarnissaa isiginiarpaat. Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarneq nunatta avammut niuernerani suli pingaarnepaavoq, kisiannili aalisarnerup ilarujussua piniarnikkut nunalerinikkullu inuussutissarsiorneq assigalugit aaqqissuussaannikkut naleqqussartussaavoq. Pingaarnertut anguniagaq tassaavoq inuussutissarsiummik ingerlataqartut

tunisaqarnermikkut isertitaqarnerulernissaat, sapinngisaq malillugu pisortanit ikiorneqarnatik. Pisortat peqataanerat pingaarnertigut inatsiseqartitsinikkut tulluurtunik atugassaqartitsinissaat pingaarnaruvoq aammalu ilinniartitaanerit atuartitseqqinnerillu aningaasaliiffigalugit kiisalu immikkoortumik tamatumani annerusunik nutaaliortoqarnissaa tapersersorlugu.

Aningaasalersuineq

Aningaasaqarnikkut inissisimaneq tunngavigalugu Naalakkersuisut naliliipput piffissamut qaninnermut IS kontop naleqqatigiisinnissaa qulakkeerniarlugu ileqqaaruteqarnissaq isertitaqarnerunissarlu pisariaqartinneqartut. Taamatut tulleriiaarinerup peqatigisaanik suliniuteqarfinnut aningaasanik immikkoortitsinissamut periarfissaqalissaaq.

Naalakkersuisut kissaatigaat siunissami akileraarutissat akitsuutissallu sapinngisamik inooqataanikkut oqimaaqatigiisinneqassasut aamma sulinissamut kajumissaataallutik aamma avatangiisinut silallupissusaanut iluaqutaasumik pissutsinik pilersitsisoqarluni. Taamaattumik avatangiisinut akitsuutit imaluunniit akitsuutinik qorsunnik taaneqartartut aqutigalugit aningaasalersuinerup aallaqqaamut qulakkeerneqarnissaa siunnersuutigineqarpoq.

Isertitaqarfiunerusinnaasut pingaarnersaraat ikummatissanut akitsuutip atulersinneqarnera, tamanna ukiumut 42 mio. kr.-inik isertitaqaataasinnaavoq, aammalu Kalaallit Nunaannut tikinnermi akitsuusigaanngitsunik pisiniarsinnaanerup unitsinneqarnera. Naatsorsuutigineqarpoq tamanna ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit ukiumut 20 mio. kr.-inik isertitaqaataasinnaasoq. Taakku saniatigut qamutitut motorilinnut akitsuutit qaffanneqassapput, soorluttaaq aningaasanik ikisilluni pinnguaatinut akitsuutit qaffanneqassasut.

Taakku saniatigut namminersorlutik oqartussani 30 mio. kr.-inik ileqqaartoqarnissaa siunniunneqarpoq taakkulu aappasaarinninnermi piviusunngortinneqassallutik.

Naalakkersuisut siunniuppaat kommunit ingerlatsinerminni 8 mio. kr.-inik 2011-imi ileqqaaruteqassasut. Tamanna isumaqatigiissutigineqarsinnaappat piffissami 2010-2011 Namminersorlutik Oqartussanit kommuniniillu katillugit 100 mio. kr.-it sinnerlugit ileqqaarutigineqassapput.

Tamaku saniatigut inuit namminneq inissiaatiminnik iluarsaassinissaannut tapiissutit peerneqarnerisigut ileqqaarutissanik nassaartoqassaaq, tassa Naalakkersuisut isumaqarmata piginnittut namminneq siunertanut tamakkununga naammattunik immikkoortitsisalertariaqartut.

Ataatsimut isigalugu ukiumut 180 mio. kr.-it missaannut annertunerusumik isertitaqartoqarlunilu ileqqaaruteqassaaq.

Kiisalu oqaatigissallugu pingaaruteqarpoq ukiuni missingusiorfiusuni sanaartornermut atugassat agguanneqanngitsut ikilineqarnerat, tassa 2014-imi 106 mio. kr.-it ileqqaarutigineqassallutik. Taamatut ikililerinerup nassatarissavaa sanaartornermi ingerlatanut Namminersorlutik Oqartussat toqqaannartumik aningaasaliissutaasa ikileriarnerat. Ikileriaatilli sanaartukkanit Illuut A/S-imit aamma naalagaaffimmit aningaasalersorneqartunit illuatungilerneqassapput.

Ileqqaarutissat isertitarinerusassatullu siunnersuutit taakku qularnaassavaat IS-ip naleqqatigiisinnissaa, peqatigisaanillu suliniuteqarfinnut arlalinnut Naalakkersuisut aningaasalersuisinnaalissapput.

AIS2001-mi IS-ip kontoani sunniutaasut tamarmiusut tassaapput aningaasartuutigineqartussatut missingersuutigineqartuniit 1,0 mio. kr.-inik annertunerusumik isertitaqarnissamik missingersuusiorqarnera. 2014 tikillugu ukiuni missingersuusiorfiusuni sinneqartoortit qaffakkiartussapput, taamanikkut sinneqartoortit 54,7 mio. kr.-iussallutik.

Allannguutissatut siunnersuut

Maannangaaq Naalakkersuisut allannguutissatut arlalinnik siunnersuuteqarniarlutik pilersaaruteqarput, taakku aappasaarinninnermi saqqummiunneqarumaarput. Inussutissarsiutinut siunertaqartunut kontot pingaarnertit arlallit sillimmatitut katersorneqassapput taakkulu Nunap immikkoortuisa ineriartortinneqarnissaannut periusissamut atatillugu atorneqartussaasallutik. Sinerissami sinersortaait ingerlatiinnarnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq. Kiisalu annertunerusumik aningaasartuutit aningaasalersornissaannik qulakkeerinittunik siunnersuutit saqqummiunneqarumaarlutik. Aappasaarinninnermi pingajussaarinninnermilu aningaasanut inatsit oqimaaqatigiissaaq.

Naggasiineq

Kalaallit Nunaat aqqissugaanikkut unammilligassaqarpoq aamma 2011-mut Aningaasanut Inatsisissatut Naalakkersuisut Siunnersuusiorterannik eqqarsaatigineqartunik.

Piffissaq qaninneq eqqarsaatigalugu Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnermik patajaallisaanissaat pisariaqarpoq aningaasartuutit takorlooriinngisat Nunap karsianit naammassineqarsinnaassappata. Pisortat suliassaarfii Kalaallit Nunaanni annertupput sanaartormilu ingerlatat annertunersaat Namminersorlutik Oqartussanit suliniutaanngikkunik tapiiffiusarlutik.

Taamaattumik pisortat annikinnerusumik siuariartortitsineratigut aningaasartuutinillu sukangasuumik pingaarnersuisarnertigut siunissami kikkut tamarmik ingasaassinaveersaartariaqarput. Aamma akissaatinik isumaqatigiinniarnissani ingasaassinaveersartoqartariaqarpoq, taamaalilluni aningaasat naleerukkiartorerat uninngatinnqarluni. Taamaattumik ukiut siuliinisutulli qaffasitsigisumik akissaatit qaffanneqarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq.

Naalakkersuisut soorunami 2011-mut aningaasanut inatsisissamut partiit allat siunnersuutaannut naalaarusupput. Aammattaaq annertunerusumik suliniuteqarnissamut Naalakkersuisut arlalinnik siunnersuutissaqarput allannguutissatut siunnersuuteqarnissaq siunertaralugu partiinik oqaloqatigiissutigerusutaminnik.

Taamatut oqaaseqarlunga 2011-mut aningaasanut inatsisissatut Naalakkersuisut siunnersuutaat Inatsisartunut akuersaartumik suliassanngortippara.